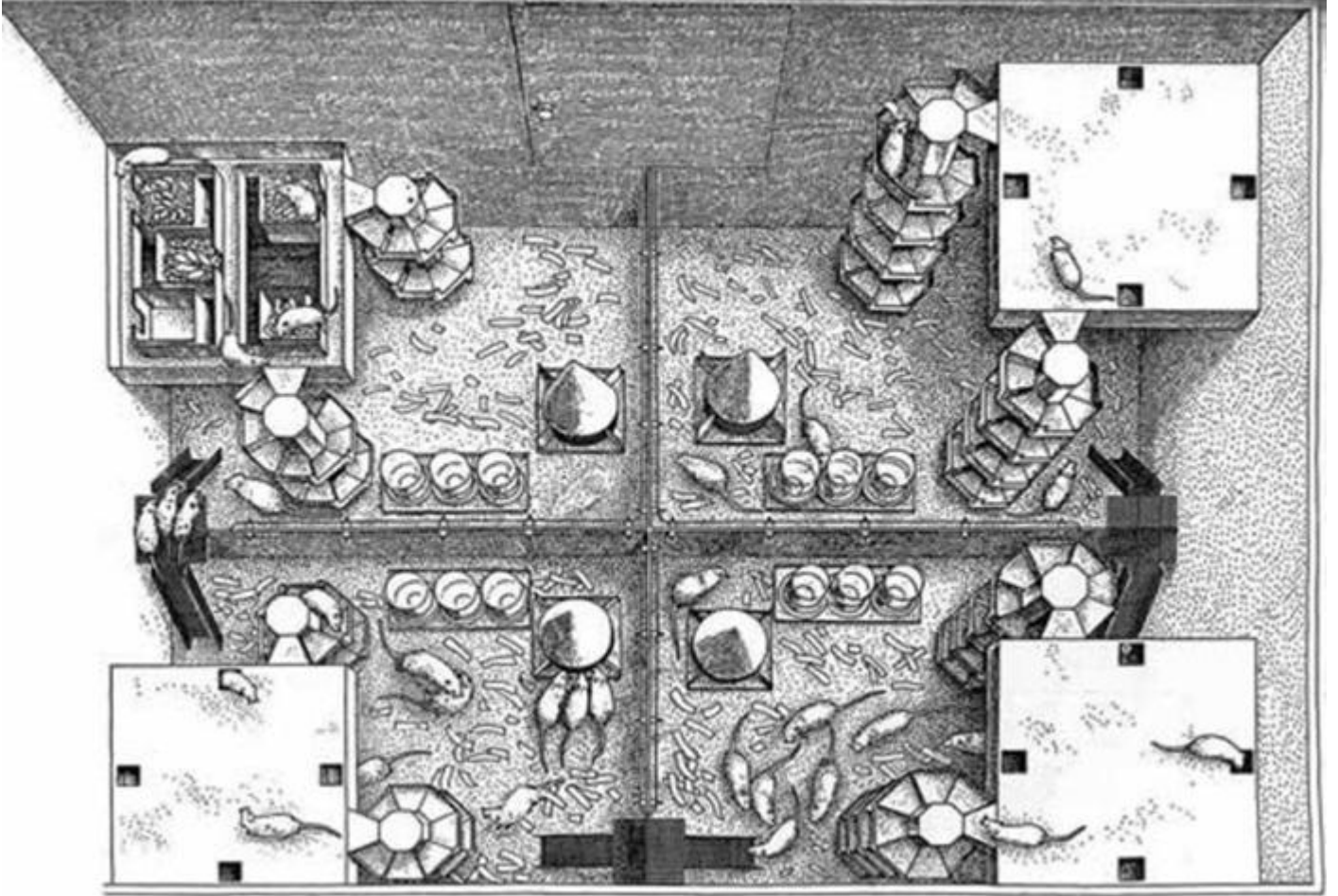

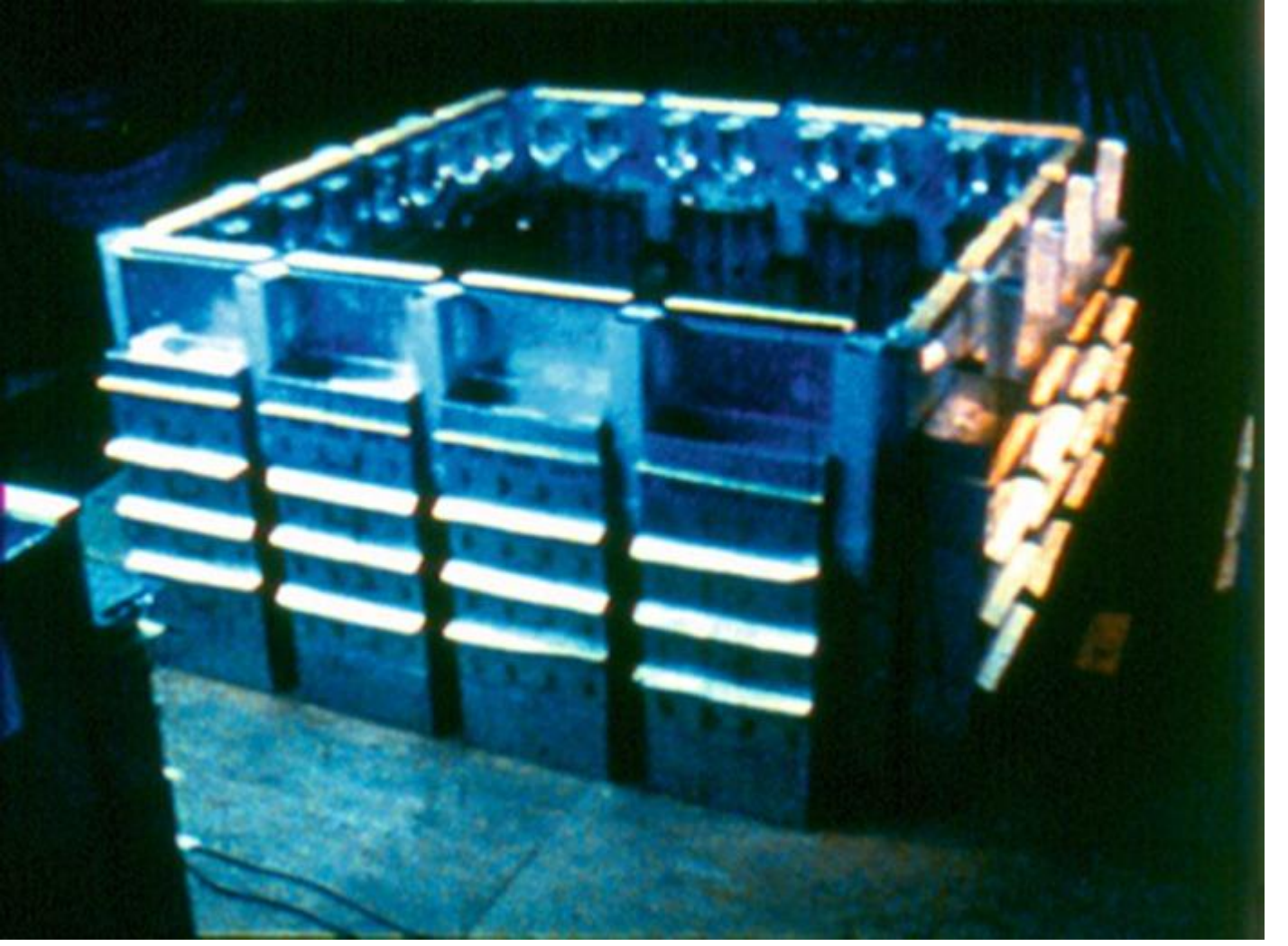
Bir ütopyayı nasıl tasarlarsınız?

John B. Calhoun' un **1972'** de laboratuvar ortamında fareler için kurduğu düzenek tam bir ütopyaydı ve aslında giderek artan dünya nüfusunun sonucunda insanlığı nasıl bir sonun bekleme ihtimali olduğuna dair de önemli sonuçlarda ortaya koyuyordu.

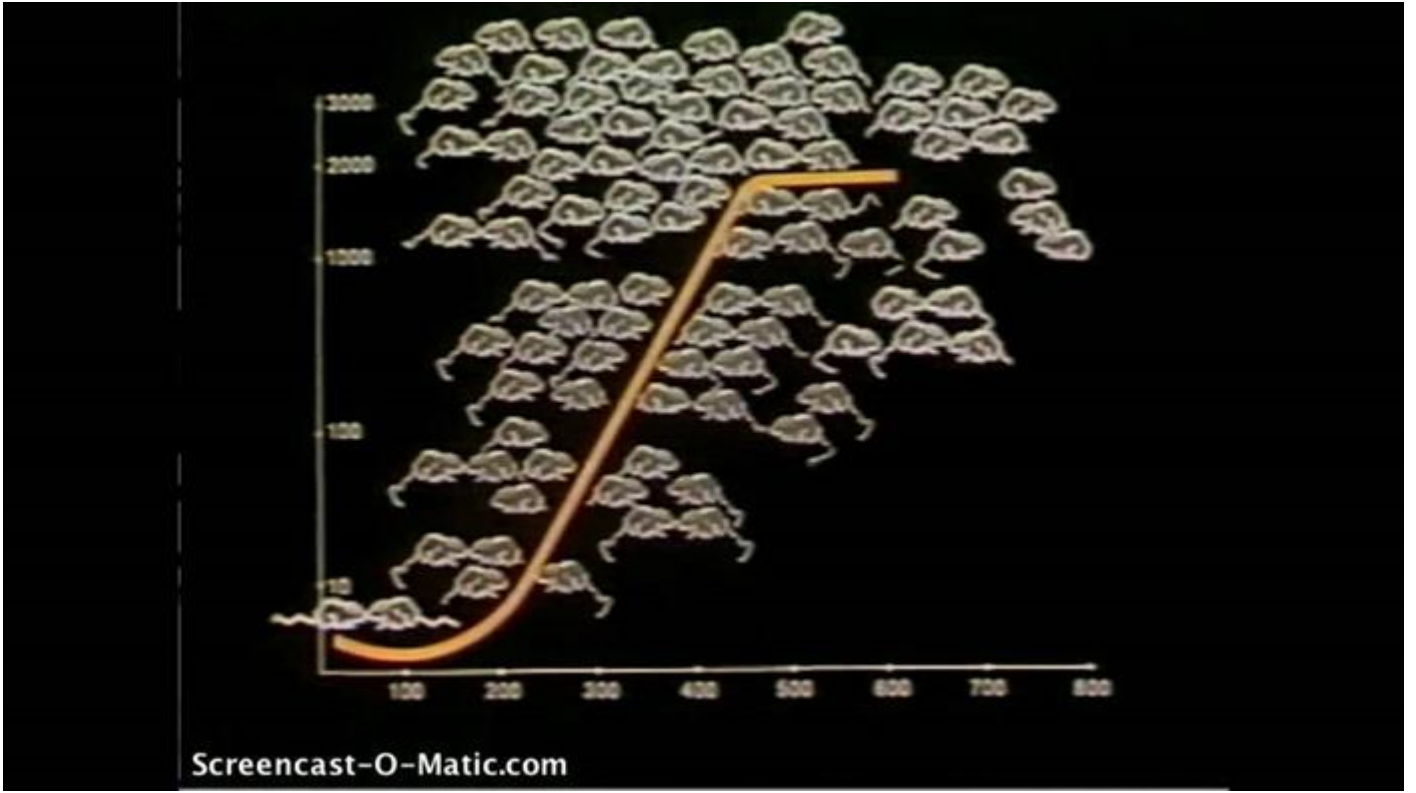
Calhoun'u ünlü deneyinin adı Universe **25 (25. Evren)**. **25** diye anılmasının nedeni aslında kendisinin **1958** yılından itibaren benzer deneyi defalarca tekrarlamış olması. Deneyin düzeneği řu biçimde:

Yaklaşık **2.5** metreye **2.5** metre tabanı ve **90cm** duvar yüksekliği olan bir kapalı bir düzenek düşünün. Her duvarda zeminden **50** cm yüksekliğe kadar dikine çıkan, duvara yapışık **16** tane tünel ve her tünelde **4** adet oda. Yani duvar başına **64**, toplam **256** oda.

Şimdi bu ortama tamamen sağlıklı ortamlarda büyütülmüş, 4 dişi 4 erkek fare bırakalım. Ve onların keyifle yaşamlarını sürmeleri için uygun ortamı hazırlayalım. Isı 20 dereceye sabitlensin, sınırsız temiz su kaynağı olsun ve tünelin tepesinden onları besleyecek bol bol besin verilsin.

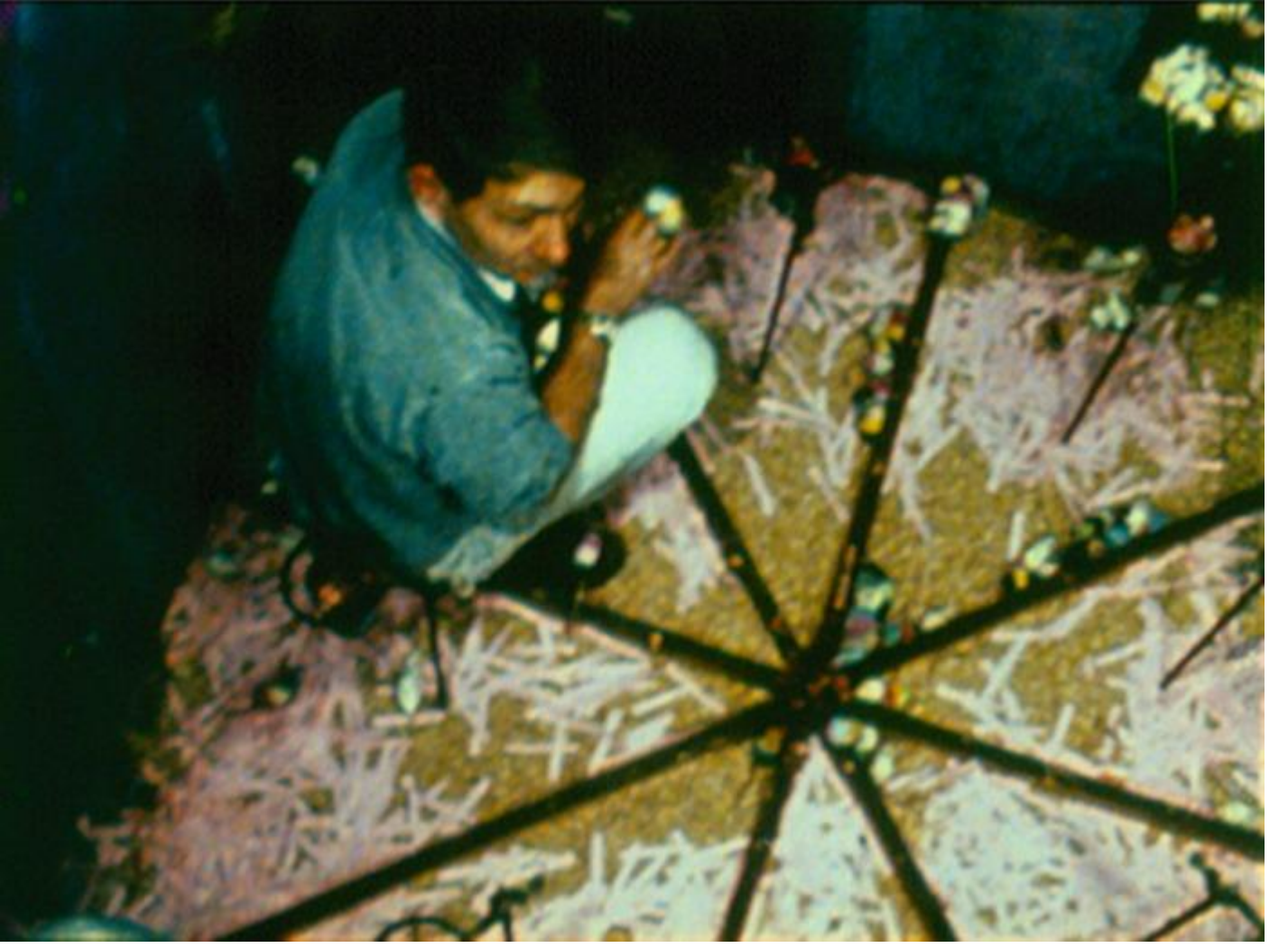
Bu şanslı 8 fare mutlu, mesut hayatlarına devam ederken elbette üreyecekler. İlk 104 gün boyunca fareler ortama alışmaya çalışıyor. Calhoun bu dönemi "*ilk evre*" olarak adlandırıyor. Bu evrede her fare kendi alanını seçiyor ve yuvalarını düzenliyor. Bu dönem sonrasında tam da beklendiği üzere hızlı bir nüfus artışı başlıyor. "*Patlama evresi*" olarak adlandırılan bu dönemde nüfus, yaklaşık olarak 60 günde bir 2 katına çıkıyor ve 315. günde 600'ün üstünde bir nüfusa ulaşıyor.

Aslında halen çok büyük bir sıkıntı yok, sonuçta düzenek yaklaşık **3000** fareyi alabilecek kapasitede, farelerin sağlık kontrolleri düzenli yapılıyor, beslenme konusunda da kimsenin bir sıkıntısı yok.

Ancak ortada ilginç bir durum söz konusu. Odaların bazılarında fare popülasyonu diğerlerinden daha fazla oluyor, oysa her oda yemek ve suya kolayca ulaşılacak bir yerde duruyor. Zaman içinde anlaşılıyor ki aslında fareler yemeklerini birlikte yemekten, sosyalleşmekten hoşlanıyorlar. Bu durumda bazı odalar kapasitesinin çok üstünde fare barındırırken, diğerleri ise yarı dolu ya da tamamen boş oluyorlar.

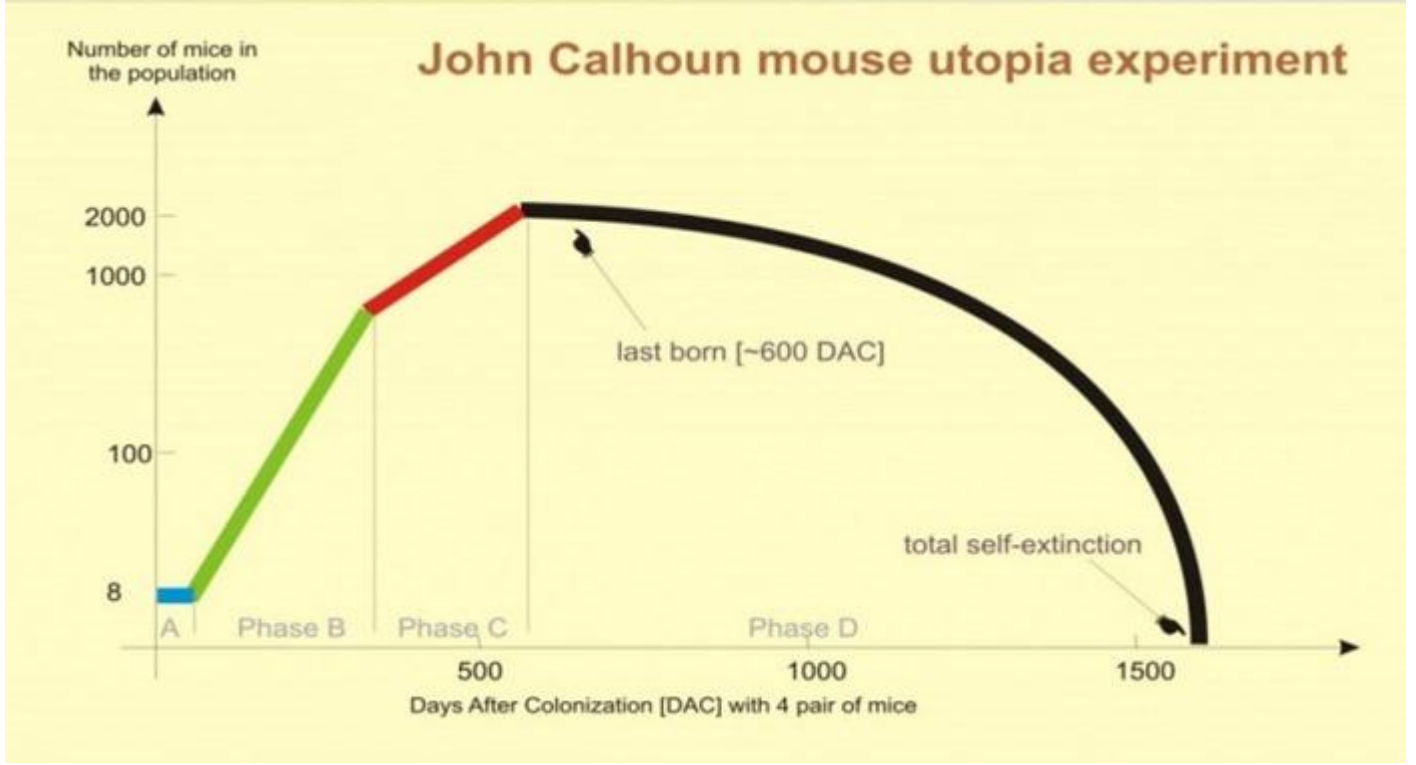
Bu arada fareler arasında hafiften huzursuzluklarda baş göstermiyor değil. Ne gibi dersiniz, huzurun kaçmasının nedeni açlık değil, kalabalık. Çünkü yeni doğan fareler zaten halihazırda kalabalıklaşmış bir popülasyona gözlerini açıyorlar. Ve işte bu dönemde "**duraklama dönemi**" denilen evre başlıyor. Fareler arasındaki sosyal bağlar kırılmaya başlıyor, çünkü gereğinden fazla sosyallik söz konusu. Erkek fareler yuvalarını korumaktan vazgeçiyor, kendi bölgesinden çok avluda dolanmaya başlıyorlar ve haliyle daha zayıf gördükleri rakiplerine saldırmaya. Zamanla saldırıya uğrayan zayıf fareler de saldırganlaşmaya başlıyor ve onlarda başkalarına saldırmaya.

Bu arada dişi fareler arasında da başka türlü değişimler oluyor, yavrularını korumaktan vazgeçiyorlar ve hatta onlara saldırıp yemeye başlıyorlar.

Az sayıda fare (deney sahibi bunlara "**beautiful ones**" diyor) en üst kattaki odalara çekiliyor ve hatta bazıları odanın girişini kapatmaya çalışıyor. Bunlar aşağıdaki karmaşadan izole bir biçimde, sistemle uyumlu olarak hayatlarını yemek yeyip, uyuyarak geçirmeyi tercih ediyor. Çiftleşmiyorlar, savaşıyorlar.

Nüfusun zirve noktası olan **2200** fareye **560.** günde yani bir buçuk yılda ulaşıyor. Ve bu noktadan sonra gittikçe daha çok hızlanan bir nüfus düşüşü başlıyor ve **610.** günde nüfus **100** ün altına düşüyor. Calhoun'un tabiriyle "ölüm evresi" başlıyor.

Kalan yüz kadar fare aslında ilk başlardaki şartlarla aynı koşullara ulaşmış olsa da artık yeni doğumlar olmuyor, hayatta kalma dürtülerini yitirdikleri için son dişi farenin ölümü ile deney sonar eriyor.

Bu arada izole olarak yaşayan "**beautiful ones**" ne alemde dersiniz, onlar zaten ilk ölümlerini içgüdülerini yitirerek yaşamış olanlar. Calhoun, kolonideki inanılmaz çöküşü fark ettiği esnada bu fareleri düzenekten dışarı çıkartıp yeni bir sisteme yerleştiriyor. Bu ekosistemde doğal olarak nüfus daha azken, yer sıkıntısı da tamamen ortadan kaldırılmış durumda. Farelerin, ruhsal boşluklarından uyanıp ekosistemi keşfe çıkacakları düşünülüyor. Ancak sonuçlar, hiç beklenildiği gibi olmuyor. Fareler, bu yeni ekosistemde dahi birbirleriyle hiçbir şekilde sosyal etkileşime girmiyor ve üremekten kaçınmaya devam ediyor.

Sonundaysa bu küçük grup, hiçbir doğum olmadan, yaşlılıktan birer birer ölüyor.

Bu deney daha çok nüfus planlaması propagandası için kullanılmış olsa da, aslında "**davranış batağı**" dediğimiz, toplumun sert bir şekilde çirkinleşmeye başlaması kavramını bizlere gösteriyor.

Çalışmaları toplumun geleceği hakkında oldukça karanlık ve ürkütücü sonuçlar ortaya koysa da, kendisi durumun o kadar da kötü olmayabileceğini düşünüyordu aslında. İnsanın farelerden farklı olarak alan kullanımı konusunda daha akılcı olabileceğini, öz farkındalık ve yaratıcılık sayesinde Universe **25**'inkine benzemeyen bir kaderimiz olabileceğini. Hatta Calhoun, daha yaratıcı olan ve sosyal açıdan daha gelişmiş farelerin, etraflarındaki korkunç dünyadan kurtulma konusunda daha büyük adaylar olduğunu belirtiyordu.

Aşağıdaki video deney hakkında daha fazla fikir verebilir sizlere

Hazırlayan: Sibel Çağlar

Kaynaklar:

LİNK : <http://www.cabinetmagazine.org/issues/42/wiles.php>

LİNK : <https://onedio.com/haber/insanligin-gelecegine-yonelik-bilim-tarihinin-en-carpici-deneylerinden-biri-universe-25-737961>

LİNK : <https://eksisozluk.com/davranis-batagi-4412741>

LİNK : <http://www.matematiksel.org/bir-toplum-nasil-yok-olabilir-universe-25-deneyi/>

[status draft]

[nogallery]

[geotag on]

[publicize off|twitter|facebook]

[category araştırma]

[tags ARAŞTIRMA DOSYASI, Toplum, Universe 25 Deneyi]